

Осінні яблука від Івана Драча

Микола СЛАВИНСЬКИЙ

Їдемо з ліриком і співаком Віктором Женченком до Героя України, народного депутата Верховної Ради України трьох скликань, відомого поета Івана Драча. Ось і прикиївська Конча-Озерна, де прихистилася його оселя (одна з найскромніших у царстві новочасних помпезних маєтків). Уздовж дротяної огорожі, на щастя, з внутрішнього боку, мчить величезний, запінений від люті пес. Знаю його кличку, тим-то якомога лагідніше звертаюся до чотирилапого охоронця: «Рексе, ми з добром». Вівчарка озивається ще гучнішим гавканням, а господар, широко всміхаючись, несподівано відчиняє хвіртку і... За мить заспокоює: «Не бійтеся, заходьте. Тепер ви вже свої». Справді, лютий собака враз угамовується. Не лащиться, ні, це – не для його породи, а шляхетно супроводжує нас, як давніх знайомих, до альтанки. Її затишний простір, прикрашений у японському стилі, повноправно обжили кілька стільців і невеликий приязний стіл, на якому височіє таріль із червонобокими яблуками. Залишаємо речі й з дозволу господаря йдемо до збудованої на його прохання каплички. Ставимо свічки, мовчки вшановуємо пам'ять трагічно загиблого Максима – назавжди молодого, талановитого, з великими сірим очима сина Івана Драча – й, притихлі, повертаємося до альтанки, де порядкує поет: крає хліб і сало, лаштує маленькі чарочки, зрештою, попередивши, що «ніж гострющий», просить порізати солоні огірки... Рекс, набігавшись обійстям, вмощується біля низенького порога – чи то слухає, чи то оберігає – стереже – нашу розмову.

«Дивовижний стан душі...»

– Поезія для вас, Іване Федоровичу, – це...

– Це дивовижний стан душі, з якого я не виходжу протягом усього життя.

– Незабаром побачить світ ваш омріяний десятитомник... Чи приходять до вас вірші для додаткового – одинадцятого тому?

– Зараз усе – з одинадцятого тому.

– Чому ви написали книжку саме про Андрія Малишка?

– Любив і люблю цього «монгола» української літератури.

Тут необхідне невелике пояснення. Незабутній Андрій Малишко мав русяве волосся, високе чоло й вузькі, розкосі очі – генетичний спадок давніх часів, коли в українських степах володарювали татаро-монгольські верш-

ники. Поет любив розповідати про них неймовірні історії, захоплювався легендарними дикими огирами, возвеличував гайдамаччину й завжди підтримував у поезії, зокрема й у молодого Івана Драча, творче, бунтливе, стихійне начало. Саме про «східні зіниці» згадав поет у вірші про те, «Як ховали два Майбороди Малишка, // Як землі закривалася чорна книжка».

– Чи братимете участь у позачерговому з'їзді Національної спілки письменників України? Якщо так, то що вам хотілося б сказати про її сьогодення?

– Спілка письменників мусить бути центром духовного життя України.

– Яке визначення ви дали б такому багатогранному поняттю, як національна ідея?

– З нею треба жити, тобто належати українській духовності.

– Як співвідносяться сьогодні європейські справді цивілізовані цінності та суто українське начало?

– Усе це спільне та невіддільне одне від одного.

– Від чого найбільше болить серце, коли ви окидаєте внутрішнім зором пошматовану карту нинішньої духовності? Що ви, якби могли, змінили б на цій карті негайно, а що заклали б у свою стратегію розвитку української культури? Який усе ж таки її магистральний шлях?

– Серце болить від безсилля з'єднати роз'єднане. Олександра Білаша й Сергія Прокоф'єва.

Яка вона, криниця для спраглих?

– Чи може саме духовність стати одним із найнадійніших мостів між державою та суспільством?

– Держава мусить служити суспільству, а не навпаки.

– Ви стежите за непростими релігійними процесами в Україні?

– Одна з наших бід – релігійний розбрат. Бог – з нами.

– Нині не існує так званої обов'язкової ідеології. Кожен сповідує те, що хоче. Які можливі тут тенденції в найближчому майбутньому?

– Хто проти України як основної сутності нашого буття, той не має майбутнього.

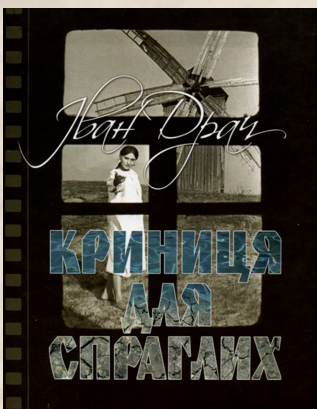
– Інтелігенція завжди претендувала на роль речника, духовного

пастуха нації. Яку головну роль вона спроможна виконати сьогодні?

– Треба активніше входити в народ.

– Яка ваша найбільша помилка як першого голови Народного Руху України?

– Якби не Рух, то не було б нашої незалежності. Сьогодні я твердо знаю: треба було на її початку не

віддавати владу й роботи те, що було потрібно.

– **Що для вас означає відчуття внутрішньої свободи?**

– Коли я невільний, я не живу.

– **З таким відчуттям ви давним-давно поїхали до Львова і...**

– Забрав з того міста Марійку, поєднав з нею долю. Мені було двадцять сім років, львів'янці – сімнадцять. Пожаліла старого парубка, вийшла заміж. Розумніша за мене. І, звичайно, хитріша. А я так собі. Найголовніше – дозволяє мені жити на волі.

– **Ви як творча особистість – відкрита чи закрита система?**

– У ній усе є – і перше, і друге.

Хай світяться маленькі сонця!

– **Які ваші улюблені квіти?**

– Матіола. Люблю також осінні пізноцвіти, які ще називають морозом, морозцем чи зимовиком. До речі, колір наших знамен – колір осінньої квітки: синє й жовте. Отож ми осінні, ми – пізняки. І хоч наш корінь – у трипільській культурі, але судять у світі не за ним, не за кроною, а за верховіттям.

– **Що там у вашому гороскопі написали зорі?**

– Безвольне підборіддя. Ніс – картоплиною. Губи – від вуха до вуха, негритянські. Чоло більше, ніж у всієї української літератури. Знак – Терези. Щур.

Після цього іронічного самопортрета Іван Драч розгортає звичайнісінький синій зошит і чи-

– **Чи любите ви сьогодні театр і кіно, як любили їх у молодості?**

– Я кіношник і театрал – завжди.

– **Яка вода XXI століття в «Криниці для спраглих»? Чи відбувається в ній нинішнє українське небо?**

– На жаль, «Криниця для спраглих» вічна.

Знов-таки напрошується короткий відступ. Кіноповість «Криниця для спраглих», за якою режисер і оператор знаменитої стрічки «Тіні забутих предків» Юрій Іллєнко 1965 року створив однойменний фільм, спочатку «поклали на полицю», а згодом заборонили на довгі десятиліття. Кіноповість – наскрізь метафорична історія невмирущості народного духу – завершується двома поетичними рядками: «Вона вічна, ця криниця – безодня, // Тече вода та й із дна холодна». А чому «на жаль»? Про це знає лише сам поет. А втім, українська духовна спрага таки вічна – її ще ніколи не вдавалося вгамувати.

тає нові вірші. Запам'ятовую лише окремі рядки, зокрема й такі: «... І теплим димом в серце повіва, // Тож замерзати все-таки не слід», «Пишу душою...». «Щодня?» – несамохіть запитую. «Заходжу до альтанки й щось нотую. Звичайно, не щодня. Спочатку – без жодних вправлень. А потім перечитую... Оце на одній презентації наївся такої схоластичної трухи, що довго не міг отямитися. Навіть у цій альтанці. Замовляв майстрам японську – не вийшла, то зробили гуцульську. А я вже прикрасив її японськими аксесуарами. Люблю ту далеку острівну країну... Інколи так хочеться помилуватися квітом сакури». Господар

З'їзд Руху. Жовтень 1990 року. Фото з архіву Валентина БОНДАРЕНКА.

припрошує пригоститися червонобокими яблуками. Рекс доброзичливо проводить нас до тарелі. Беремо по одному яблуку із собою – хай світяться маленькими сонцями в холодному листопадовому Києві.

День

9 листопада – День української писемності та мови

Видатний мовознавець Олександр Потебня стверджував, що веснянка «А ми просо сіяли» існувала в I тисячолітті до н. е. Уже в далекі язичницькі часи співали колядки про створення світу птахами. Отож усна українська мова

розвивалася й утверджувалася спрдавна. Генеалогічно вона належить до індоевропейської прамови, а корінням власної історії сягає III тисячоліття до н. е. Рідна мова самостійно, без будь-яких проміжних ланок, формувалася з праслов'янської під час зародження й розвитку українського етносу.

Тривалий час писемною мовою була старослов'янська. У XIV столітті її почала витісняти староукраїнська. Зачинателем новоукраїнської мови став Іван Котляревський. Його поема «Енеїда» та п'єса «Наталка Полтавка» ознаменували новий етап у духовному бутті рідного народу. Завдяки творчості геніального Тараса Шевченка українська мова

постала перед світом як одна з найрозвиненіших.

Історія вітчизняної лексикографії починається з 1596 року, коли побачив світ словник Лаврентія Зизанія, котрий зареєстрував понад тисячу мовних одиниць. У «Лексиконі» (1627 рік) Павми Беринди вже було близько 7000 слів. Нинішній одинадцятитомний академічний тлумачний «Словник української мови» містить майже 134 тисячі слів. 2010 року розпочато видання новітнього «Словника української мови» у 20 томах. Поки що з'явився друком лише четвертий том. Сьогодні фахівці опрацьовують понад два з половиною мільйони спеціальних карток, на яких зафіксовано скарби рідної мови.

М. С.

